
Beszédfejlesztés kisebbeknek és nagyobbaknak

Antalné Szabó Ágnes
AMIT, New York, 2020

BESZÉD

- BOLDOGSÁG
  - EMBEREK
  - SZERETET
  - ÉLET
  - DERŰ
-

Az előadás témái

- Elméleti alapok
  - A beszédfejlesztés gyakorlatai
  - A tanári beszéd szerepe a beszédfejlesztésben
-

A beszédfejlesztés céljai

- A beszédmegértés fejlesztése
- A beszéd fejlesztése
  - beszédszeretet,
  - érthetőség,
  - kifejezőség,
  - folyamatosság,
  - együttműködés,
  - alkalmazkodás stb.
- A retorikai polgár tulajdonságainak fejlesztése
  - meggyőzés képessége,
  - megfigyelési intelligencia,
  - tudatos társadalmi részvétel,
  - beszédöröm,
  - improvizációs készség,
  - memória,
  - előadásmód fejlesztése,
  - kulturális ismeretek alkalmazása.

(Aczél 2016, Antalné 2019)

Beszéltető gyakorlatok

- **10 másodpercünk a tiéd...**
  - Beszélj 10 másodpercig a témáról!
- **Láncszólítás**
  - Szólítsd a következő megszólalót!

A beszédfejlesztés pedagógiai elvei

- A gyakorlati fejlesztés elsődlegessége
- Életszerűség, problémahelyzet teremtése
- Személyre szabott, adaptív fejlesztés
- Az önismeret fejlesztése
- Az önbizalom erősítése, a személyiség tisztelete
- A beszélői-hallgatói szerepben való együttes fejlesztés
- A fejlesztés folyamatossága
- A tanári beszéd mintaszerepe

(Antalné 2010, 2019; Raátz 2019)

Beszéltető gyakorlatok

- **Ötujjas mese**

- Foglald össze öt szóban/mondatban...

- **Félmondatos játék**

- Folytasd a társad elkezdett mondatát! Majd kezdj el egy új mondatot!
-

Beszéltető gyakorlat

■ Mankó a kezdéshez

- Kezdd a hozzászólást a következő mondatokkal!

Egyetértek azzal... Támogatom azt...

Nem értek egyet azzal... Cáfolom azt, hogy...

Azzal egészítem ki, hogy...

Egy másik szempontból...

Arra buzdítok...

Összegezve...

A csoportos kommunikációs kompetencia elemei

- Viselkedési szabályok alkalmazása (udvariasság, türelem, egymásra figyelés, tolerancia stb.)
  - A diskurzusszervezés képessége (szóátvétel, megszólalás, szóátadás, együttműködés, a kapcsolódás képessége stb.)
  - A folyamatos beszéd, az érvelés stb. képessége
-

A csoportos diskurzusok típusai

- A **feladat**, a probléma **megértésére** és értelmezésére irányuló interakciók.
  - A közös **munka megszervezésére**, a munkafázisok kialakítására vonatkozó interakciók.
  - Az együttműködés és a **kommunikáció fenntartására** irányuló interakciók.
  - Interakciók a **közös megoldásért**, a közösen szerzett tudásért.
-

Beszéltető gyakorlatok

■ **Visszhang**

- Ismételd meg az előző hozzászóló utolsó gondolatát, azután mondd el a tiéd!

■ **Díjak**

- Díjazd a legkedvesebb/legbátrabb... meseszereplőt!

■ **Telefon**

- Hívd fel egy itt levő ismerősöd! De ne mondd ki a nevét! Beszélj úgy, hogy felismerje, kinek szól a telefon! Ha felismerte, vegye át a szót...

■ **Forró szék**

- Kérdezzetek! Kérjetek! ... vagyok.
-

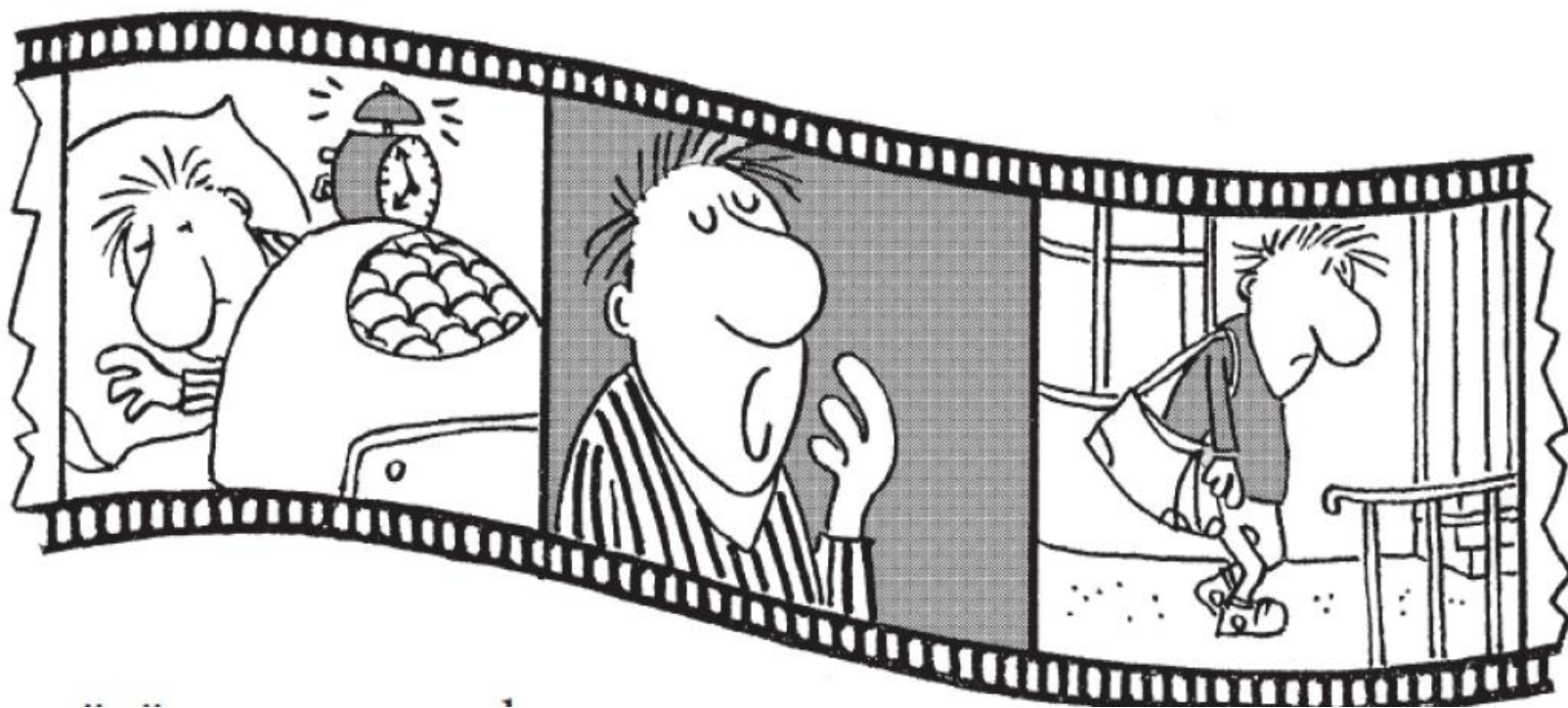
Az utolsó szó jogán

Válaszd ki, hogy melyik szó tetszik a legjobban! Mi jut eszedbe róla?

- brummog
  - csörömpöl
  - csobban
  - csiripel
  - berreg
  - susog
  - durran
  - bandukol
  - cammog
  - ficáncol
  - pizmog
  - szöszmötöl
  - totyog
  - ballag
-

Szómesé

Mondd el egy napod hangutánzó és hangulatfestő szavakkal!

Az utolsó szó jogán variációi

- Egy kedves kép, tárgy kiválasztása a megadottak közül.
  - Egy szó kiválasztása a listából jóhangzás alapján, értelmezésre.
  - Egy szó kiválasztása a listából helyesírási magyarázatra.
  - Egy közmondás, szólás kiválasztása a listából értelmezésre.
  - Egy tételmondat kiválasztása a listából bizonyításra.
  - Egy meseszereplő kiválasztása a listából, akinek a bőrébe bújna.
  - Szövegben egy mondat megjelölése, amelyhez hozzászólna.
  - Szövegben a legfontosabb/legszebb mondat megjelölése.
-

Egysoros vers

Mondj egysoros verseket!

- A por siet. A kő ráér. (Weöres Sándor)
  - A ... elmegy. A ... marad.
  - A ... könnyű. A ... nehéz.
  - A ... bánat. A ... öröm.
-

Versgyakorlat

Egészítsd ki a Petőfi-versek részleteit!

Az álom _____, melyen által
Lelkünk szeme jövőbe néz.

ablak

Hatalmas _____ az idő; előbb-utóbb
Minden sebet befog.

bokréta

_____ a pénz, melyben elsüllyed
Sok hajó: elv, jellem, becsület.

orvos

Ha a föld isten kalapja,
Hazánk a _____ rajta!

tenger

Láncmesélés

Folytasd a mesét! Figyeld meg a névelők váltakozását!

- Hol volt, hol nem volt... Született **egy** kíváncsi **bicikli**. **A** biciklinek volt **egy** nagy **álma**. **Az** álma **egy**...
-

Belső hang

Fogalmazd meg, mire gondol!

- Bruckner Szigfrid: (ordít)
  - Vacskamati: Ijesztgetni akar bennünket.
  - Nagy Zoárd: Talán éhes. (Mire gondol?)
  - Ló Szerafin: Lehetetlen. Tegnap kapta meg a nyugdíját, 40 kg parizert vett magának
  - Aromo: Világos! Teleette magát. Azért ordít, mert 40 kg parizer nyomja belülről.
  - Bruckner Szigfrid: (ordít) (Mire gondol?)
  - Nagy Zoárd: Mégis csak meg kellene néznünk. (Mire gondol?)
  - Mikkamakka: Mi van veled, Szigfrid?
  - Bruckner Szigfrid: Jaj, meghalok! Vége a világ legszebb oroszlánjának. Vége a legszebb élőlénynek. Csodabruckner, Csodaszigfrid, Csodanekem.
(Lázár Ervin: A fájós fogú oroszlán)
-

Belső hang

Fogalmazd meg, mire gondol!

- Mátyás király elment a kávéházba, de rongyos ruhában volt. Akkor leült egy székbe, várta, hogy adjanak neki is valamit, de mindig továbblékték, küldték egyik sarokból a másikba, hogy hát rongyos ruhában volt. Hát nem akarták rendesen kiszolgálni. **Mire gondolt ekkor Mátyás király?**
-

Belső hang

- Hát nincs mit csináljon, már látta, elment, s vett egy szép öltöny ruhát, kiöltözött díszesen, királyosan. **Mire gondolt ekkor Mátyás király?**
-

Belső hang

- Bement, hát akkor majdnem összeverekedtek a pincérek, hogy hát őt szolgálják ki. **Mire gondolt ekkor Mátyás király?**
-

Belső hang

- Hát akkor ő főzetett egy nagy üst kávéét, s akkor a ruháit betette abba a kávéba azért, hogy:
    - Igyál kávéét, ruha, mert téged tisztelnek, s nem az embert!
-

Jóslás

- Haraszthy Ágoston Pesten született 1812-ben. Jogi pályára készült, a pozsonyi országgyűlésbe is megválasztották követnek. Itt ismerkedett meg Wesselényi Miklóssal és Kossuth Lajossal is. Megnősült, családot alapított. Az 1830-as években megromlott a viszony a Habsburgok és a nemesek között. Sorsdöntő találkozásokat élt át angol és amerikai üzletemberekkel. Kalandvágyó ember volt.
- **Jósold meg, hogyan folytatódik a történet!**

Jóslás

- Elkezdett utazgatni. Bejárta Nagy-Britanniát és az Egyesült Államokat. Ez utóbbi útja során sok időt töltött különböző indián törzsekkel. Az élményeiről szól az *Éjszakamerikai utazások* című, 1844-ben megjelent könyve.
  - **Hogyan folytatódik a történet?**
-

Jóslás

- A magyarországi helyzet romlása miatt 1840-ben a családjával együtt kivándorolt az Egyesült Államokba. Várost alapított Wisconsinban, utakat, hidakat, malmot építtetett. Támogatta az európai bevándorlók letelepedését. Európából hozott szőlőtőkékkel szőlészetet alapított.
  - **Folytasd a történetet!**
-

Jóslás

- 1848-ban a jobb éghajlat és a jobb bortermő vidék reményében a családjával Kaliforniába költözött. San Diegóban gyümölcsösöket telepített, szerepet vállalt az üzleti és a politikai életben. 1850 márciusában San Diego első seriffjévé választották. Az 1850-es években San Franciscóba költözött, földeket vásárolt a szőlőtermesztéshez, borászatot alapított a Sonoma-völgyben. Európai szőlőfajtákat telepített.
- **Mi lehet a folytatás?**

Jóslás

- Az európai szőlőfajták nem voltak elég ellenállóak az amerikai kártevőkkel szemben, ezért sok szőlője elpusztult, csődbe jutott. Ismét a politikai karrierrel próbálkozott, és Nicaraguában cukornádtermesztésbe, rumgyártásba fogott. 1869-ben halt meg Nicaraguában. Érdeme vitathatatlan a kaliforniai szőlőtermesztés és borászat megalapításában.

(Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Haraszthy_Ágoston)

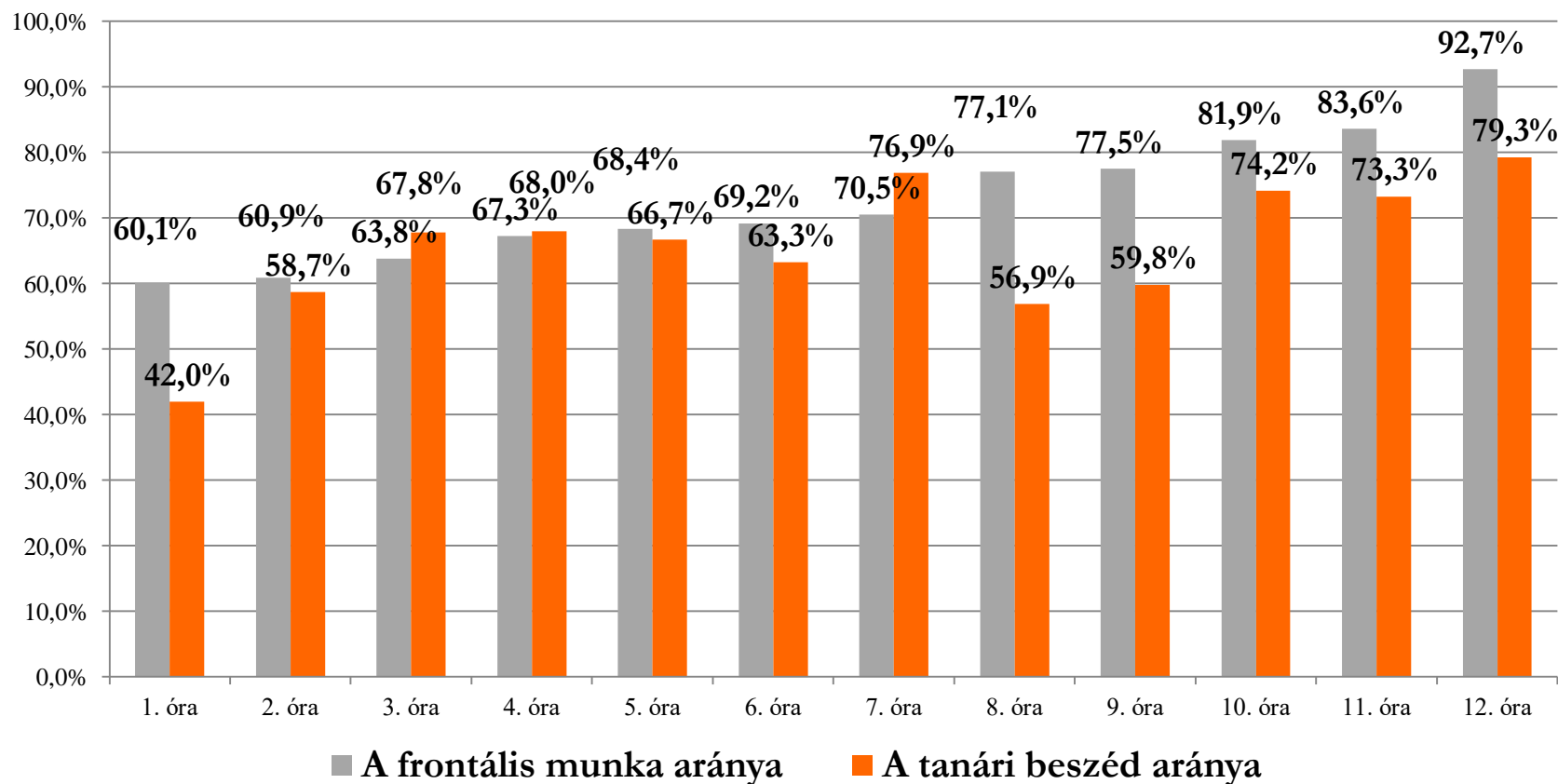

Egy hospitáló tapasztalata

„A tanárnő ritkán adta át a szót, és amikor átadta, az inkább kínos volt a tanulóknak, mint vissza nem térő lehetőség, a tanulóknak esélyük sem volt a diskurzusba való bevonódásra.”

A frontális munka és a tanári beszéd aránya (N = 12 tanóra, 2016)

Problémák a tanári beszédben

- A tanári beszédnek magas az aránya.
  - A tanári megnyilatkozások gyakran terjengősek.
  - Sok a felesleges ismétlés a tanári beszédben.
  - Kevés a szünet a tanári kérdés, a tanári instrukció után.
  - Kevés a hallgatás a tanári beszédben.
  - Kevéssé ismerjük saját beszédszokásainkat.
-

A beszéltető gyakorlatok céljai

- A tanulói beszéd arányának növelése
  - A tanári beszéd arányának csökkentése
  - A tanulói megszólalások számának növelése
  - A tanulói kezdeményezések számának növelése
  - A tanulói beszéd hosszának növelése
  - Az összefüggő tanulói beszéd fejlesztése
-

Beszéltető gyakorlat

■ Füllentő

- Fogalmazz igaz és hamis állításokat! A társak találják ki, hogy melyik a hamis állítás!

Miket mondunk?!

- **T:** Tehát akkor most megbeszéltük, hogy mit kell tudni a szavak szerkezetéről, akkor most alkalmazzuk is! Jó? Mindenkinek az asztalán található egy szöveg. Azt most, kérem szépen, hogy fordítsátok fel! Jó. A feladatokat egyelőre csak annyi lesz, hogy figyeljétek a szöveget, és a tartalmá... tartalmi részére figyeljétek! Jó? Olvasom hangosan.
- **T:** Milyen hangulat jellemzi? Ugye, eleve, miről szól ez maga? Tehát fordítsuk le egy kicsit magyarról magyarra! Körülbelül, mi van leírva ebben a versben? Milyen helyzet van rögzítve? Hmm? Dani? Jó reggelt! Na, milyen kép van rögzítve ebben a versben?

Miket mondunk?!

- **T:** És Balassi csak arra volt képes, hogy az első versszakban szépen leírja, hogy hú, tényleg gyászol, mennyire erősen gyászol...
  - **T:** És befejezésül, azt kérném tőletek, most ugrok egy nagyot, és adok egy nagyon nehezet, és ebből kiderül, hogy vettétek-e az adást!
-

Ajánlott irodalom

- Aczél Petra 2016. A retorika tanítása. Anyanyelv-pedagógia 2. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=622>
- Antalné Szabó Ágnes 2010. Retorika és pedagógia. In: Raátz Judit – Tóthfalussy Zsófia (szerk.) Régi új retorika. Trezor Kiadó. Budapest. 37–52.
- Antalné Szabó Ágnes 2019. A szövegértő olvasás fejlesztése magyar nyelven – adaptivitás és motiválás a fejlesztésben. http://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/A-sz%C3%B6veg%C3%A9rt%C3%A9s-mint-tanul%C3%A1si-k%C3%A9pess%C3%A9g-fejleszt%C3%A9s_INTERA.pdf
- Antalné Szabó Ágnes 2019. A tanári kommunikáció fejlesztése. http://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/A-tanul%C3%A1st%C3%A1mogat%C3%B3-kommunik%C3%A1ci%C3%B3-fejleszt%C3%A9se_INTERA.pdf
- Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethőné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika 2002. A kritikai gondolkodás fejlesztése. Pécs–Budapest.
- Tóth Beatrix 2006. A szövegértés fejlesztésének elmélete és gyakorlata. Magyar Nyelvőr 4. <http://c3.hu/~nyelvor/period/1304/130406.pdf>
- Boronkai Dóra 2014. A tárgyalástechnikai képességek fejlesztése az anyanyelvi órán. Anyanyelv-pedagógia 3. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=526>
- Boronkai Dóra 2017. „Média-szöveg-értés”. Új média az anyanyelvtanításban. Anyanyelv-pedagógia 2. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=681>
- Gonda Zsuzsa 2019. A digitális szövegek olvasása és megértése. http://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/A-sz%C3%B6veg%C3%A9rt%C3%A9s-mint-tanul%C3%A1si-k%C3%A9pess%C3%A9g-fejleszt%C3%A9s_INTERA.pdf
- Gonda Zsuzsa 2019. A tanulói kommunikáció fejlesztése IKT-eszközökkel. http://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/A-tanul%C3%A1st%C3%A1mogat%C3%B3-kommunik%C3%A1ci%C3%B3-fejleszt%C3%A9se_INTERA.pdf
- Kagan, Spencer 2001. Kooperatív tanulás. Önkonet Kft., Budapest.
- Kelemenné Széll Zsuzsanna 2012. Kooperatív tanulás – tantárgyi attitűdök. Anyanyelv-pedagógia 2. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=381>
- Lázár Ildikó 2015. 39 interkulturális játék. Bölcsész- és Művészetpedagógiai Tananyagok 9. ELTE. Budapest. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMT_9.pdf
- Raátz Judit 2019. A hallásértés fejlesztésének elmélete és gyakorlata a tanórákon. http://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/A-sz%C3%B6veg%C3%A9rt%C3%A9s-mint-tanul%C3%A1si-k%C3%A9pess%C3%A9g-fejleszt%C3%A9s_INTERA.pdf
- Raátz Judit 2019. A tanulói kommunikáció fejlesztése drámapedagógiával. http://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/A-tanul%C3%A1st%C3%A1mogat%C3%B3-kommunik%C3%A1ci%C3%B3-fejleszt%C3%A9se_INTERA.pdf
- Szesztay Margit 2019. Aktív és interaktív tanulástámogató technikák. http://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/A-tanul%C3%A1st%C3%A1mogat%C3%B3-kommunik%C3%A1ci%C3%B3-fejleszt%C3%A9se_INTERA.pdf
- Tóth Beatrix 2006. Ötletek a fogalmazás tanításához. <http://magyartanar.mnyt.hu/upld/Microsoft%20Word%20-%20FogalmazasTothBeatrix.pdf>

-
- Köszönöm szépen megtisztelő
figyelmüket.
-